

SUMMARY

L. Prokofyeva. Some aspects of civil education of students in national universities in XIX – beg. of XX centuries.

The article identified the factors that influenced on the development of higher education of Ukraine XIX - beg. XX century and defined features of civil education of students; disclosed the contents, methods and forms of civil education in higher educational establishments of the XIX - beg. XX century.

Key words: education, civil education, student, history of civil education.

УДК 378.2 +378.1:[37]: 342.537.[5] (477)

І. Ю. Регейло

Національна академія
педагогічних наук України

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ В УКРАЇНІ (1918 – 2010)

Уперше в педагогічній науці проаналізовано нормативно-правове забезпечення підготовки кадрів вищої кваліфікації з 1918 по 2010 рр. Визначено правові механізми діяльності аспірантури, докторантури, підготовки наукових кадрів у період УРСР та незалежної України, а також у сучасних умовах реформування системи атестації кадрів вищої кваліфікації.

***Ключові слова:** нормативно-правове поле, кадри вищої кваліфікації, аспірантура, докторантура, атестація, підготовка наукових кадрів.*

Останнім часом предметом активного обговорення в наукових колах України став процес підготовки кадрів вищої кваліфікації, визначений чинною нормативно-правовою базою. Причини такого інтересу науковців до цієї проблеми є очевидними. На початку ХХІ століття комплексні дослідження питань розвитку науки в умовах, пов'язаних зі складним процесом державотворення та переходом України до ринкової економіки, входженням у Європейський освітній простір та підписанням Болонської декларації, набувають дедалі більшого теоретичного та практичного значення. Це зумовлює предмет нашого дослідження, яким є державна політика щодо системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у СРСР, УРСР та незалежній Україні. Мета полягала у дослідженні генези розвитку правового поля підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів протягом 1918 – 2010 років.

Матеріалом наукових розвідок слугували нормативно-правові акти, в яких містяться норми права. До джерел з історії становлення і розвитку системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні ми відносимо види підзаконних нормативно-правових актів залежно від

суб'єктів, що їх видали: постанови Ради народних комісарів України, ВУЦВК, постанови і рішення комуністичної партії СРСР та УРСР, нормативні акти Народного комісаріату освіти України (1918 – 1990 рр.); нормативні акти Президента України; Кабінету Міністрів України; Верховної Ради; Міністерства освіти і науки (1991 – 2010 рр.) України. Подамо хронологію подій будівництва і розвитку системи підготовки кадрів вищої кваліфікації у нашій країні.

Декретом Раднаркому від 1 жовтня 1918 р. було скасовано наукові ступені доктора і магістра, вчені звання ад'юнкта і приват-доцента, ієрархію професорських звань (заслужений, ординарний, екстраординарний, ад'юнкт-професор), ліквідовано дореволюційну систему ґратифікації «буржуазного» професорсько-викладацького корпусу [12]. Першим нормативним документом радянської влади, в якому наголошено на необхідності підготовки науково-педагогічних кадрів для вищих навчальних закладів та поширення наукового знання серед широких пролетарських і селянських мас, було «Положення про вищі навчальні заклади» (1922). У документі вперше визначено поняття «науковий працівник» як особа, що займається науковою роботою у ВНЗ. Наукових працівників класифіковано на професорів, викладачів і наукових співробітників відповідно до ступеня самостійності під час здійснення навчально-наукової діяльності.

У 20-ті роки минулого століття становлення державної системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів відбувалося двома шляхами: через науково-дослідні кафедри та аспірантуру вишів. У серпні 1922 р. Науковий комітет Наркомосу розробив перші правила вступу до аспірантури, згідно з якими за рекомендаціями профспілкових, партійних та комсомольських осередків науково-дослідних кафедр сюди зараховувались особи, що володіли українською мовою, мали вищу освіту і здатність до науково-педагогічної роботи. Термін навчання складав два, а пізніше три роки і в разі необхідності був продовжений. Навчання в аспірантурі здійснювалось за планом роботи, який передбачав вибір та затвердження теми наукової роботи, вивчення наукової літератури, наукові відрядження, підготовку наукових праць [8].

Відповідно до «Правил вступу аспірантів у кафедри, їхньої науково-підготовчої роботи та переводу в наукові співробітники» (1925) обов'язковим стає складання колоквиуму і співбесіда з керівником

кафедри. У процесі навчання в аспірантурі здобувач мав розробити 10 – 12 тем та написати промоційну роботу, яка по суті є аналогом нинішньої кандидатської дисертації. Наступного року було прийнято «Положення про інститут студентів-висуванців», контингент якого формувалася зі складу студентів двох останніх курсів, що мали бажання та хист до поглибленого вивчення профільюючих дисциплін. За умови успішного навчання ці студенти мали переваги під час вступу до аспірантури.

У 1928 р. були переглянуті правила вступу до аспірантури вишів, у яких обґрунтувалася необхідність урахувувати соціальне походження здобувачів наукового ступеня і віддавалася перевага під час зарахування робітникам та селянам. У серпні 1929 р. вийшла постанова ЦК ВКП(б) «Про наукові кадри ВКП(б)», яка фактично скасувала попередні критерії формування аспірантури за здібностями, нехтувала також здатності здобувачів до науково-дослідної роботи і вперше встановила фіксований відсоток аспірантів-комуністів (60%), що означало по суті визнання на законодавчому рівні класової дискримінації наукових кадрів.

У 30-х роках минулого століття підготовка наукових кадрів здійснювалася як у вищих навчальних закладах, так і у науково-дослідних інститутах, але в останніх навчалася не більше третини від усіх аспірантів. Навчання молодих науковців у той час ускладнювалося багатьма обставинами: недоліками їхньої загальноосвітньої підготовки, скрутними матеріальними й поганими побутовими умовами, навчальною перевантаженістю, а ще більше позанавчальною роботою, нестачею наукових керівників, поганою організацією їх навчання. Але поступово відбувалося вдосконалення системи підготовки наукових кадрів в УРСР, нову нормативну базу якої було викладено у «Положенні про аспірантуру» 1939 р.

Наші дослідження доводять, що у 40 – 70 роках ХХ століття роль вищих партійних і державних органів влади у розвитку системи підготовки наукових кадрів через аспірантуру була провідною і визначальною. З метою докорінного поліпшення підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів через аспірантуру у 1948 р. Рада Міністрів СРСР ухвалює постанову, в якій розширено державні соціальні гарантії здобувачів наукового ступеня. Відтоді було встановлено, що особам, допущеним до приймальних випробувань в аспірантуру, надається місячна відпустка із збереженням заробітної плати за місцем роботи, а зараховані до

аспірантури звільняються від роботи на початок навчальних занять [6].

Постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про заходи щодо поліпшення підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів» (1956, 1961), «Про заходи поліпшення якості дисертаційних робіт і порядку присудження вчених ступенів і звань» (1960), «Про поліпшення підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів» (1967), «Про заходи щодо подальшого вдосконалення атестації наукових і науково-педагогічних кадрів» (1974) і «Про заходи щодо поліпшення підготовки і використання науково-педагогічних і наукових кадрів» (1987) розкривали помилки, визначали стратегію подальшого розвитку державної системи підготовки наукових кадрів через аспірантуру, а також соціальної підтримки молодих науковців. Також зазначимо, що основні положення вищезазначених документів мають юридичну силу вже понад 50 років, тому зосереджуємо увагу на змісті зазначених документів.

Постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР 1956 р. розширено соціальні права аспірантів і докторантів, що успішно поєднують виробничу або педагогічну діяльність з науковою роботою: за рекомендаціями вчених, науково-технічних рад їм було встановлено творчі відпустки терміном до 3 місяців із збереженням заробітної плати за місцем роботи для завершення кандидатської дисертації і строком до 6 місяців для завершення докторської дисертації [3].

У 1961 р. Постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР було уведено інститут здобувачів наукового ступеня. Вищим навчальним закладам було дозволено звільняти від педагогічної роботи кандидатів наук, що мають серйозні результати досліджень і схвалені радами ВНЗ плани наукової роботи за важливими народногосподарськими або теоретичними питаннями, з переводом їх на посаду старших або молодших наукових співробітників терміном до двох років для підготовки докторських дисертацій [5]. З метою подальшого поліпшення і розширення підготовки наукових кадрів без відриву від виробництва для аспірантів заочної форми навчання встановлено додаткові пільги. На їхнє прохання, вони набувають права звільнитися від основної роботи на один день в тиждень протягом чотирьох років навчання, з оплатою його у розмірі 50 відсотків від отримуваної заробітної плати. Крім того, на четвертому році навчання в аспірантурі, за бажанням аспірантів, їм додатково надають ще один – два вільні дні на тиждень без збереження

заробітної плати. Особи, що відряджалися в очну аспірантуру, мали як мінімум дворічний стаж практичної роботи. Ще одним нововведенням стало звільнення осіб, що склали кандидатські іспити, передбачені за спеціальністю, від вступних іспитів до аспірантури, з обов'язковим представленням реферату з обраної спеціальності [5].

Звернемо увагу на законодавче акцентування деяких положень Постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР 1967 р., що засвідчило посилення державно-партійного контролю до атестації наукових і науково-педагогічних кадрів, ідейно-політичного виховання аспірантів у дусі високої комуністичної свідомості. У документі йшлося про необхідність залучення до оцінки дисертацій підприємств, установ та організацій, зацікавлених у результатах досліджень, регулярне заслуховування на радах доповідей кафедр, відділів і лабораторій щодо роботи з цього напрямку; підвищення вимог до якості дисертацій, ширше привертання до наукового керівництва аспірантами академіків, членів-кореспондентів академій наук, докторів наук і професорів. Уважаємо за доцільне також зазначити, що цим документом конкретизовано обов'язки аспірантів і докторантів. Кваліфіковано також їх компетенції у площині: знання наук за фахом, глибоке оволодіння марксистсько-ленінською філософією-методологією сучасної науки, набуття навичок застосування її в наукових дослідженнях і в аналізі явищ суспільного життя, здатність до активної участі в суспільному житті колективу, у проведенні масово-політичної і виховної роботи серед населення [2].

Тематичний аналіз нормативно-правових документів 80-х років минулого століття свідчить про те, що підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів уперше була визнана невід'ємною частиною єдиної системи безперервної освіти за умов спадкоємності різних ступенів підготовки таких кадрів 4] відповідно до вимог сучасної кадрової політики, завдань прискорення соціально-економічного розвитку народного господарства на основі науково-технічного прогресу. Значна частина нормативного поля постанови 1987 р. присвячена організації аспірантури, що була визначена основною формою підготовки кадрів до самостійної наукової і педагогічної роботи [4]. Першочерговими заходами щодо виконання постанови від 13 березня 1987 р. і перебудови діяльності аспірантури в Україні було зазначено такі: підвищення ефективності системи конкурсного відбору, залучення фахівців народного господарства, посилення

стимулювання науково-педагогічної праці: орієнтація тематики наукових досліджень на задоволення потреб розвитку народного господарства, науки і культури на основі планів наукових досліджень вишів, наукових установ та організацій. Уважаємо за доцільне зазначити виділені тут професійні компетенції працівників вищих навчальних закладів і наукових установ: глибоку теоретичну підготовку, широку ерудицію, діалектико-матеріалістичний світогляд, творче ставлення до педагогічної і науково-дослідницької роботи, високі морально-політичні якості, активну громадянську позицію [4].

З метою вдосконалення підготовки докторів наук, ефективної розробки актуальних проблем науки, техніки і культури було визнано також доцільним створення докторантури як вищої інституції у підготовці наукових кадрів в єдиній системі безперервної освіти у країні. На підставі аналізу положень документа ми виділили вимоги до її організації: вступний ценз претендентів – 40 років; успішна науково-педагогічна і продуктивна наукова діяльність кандидатів наук; тривалість підготовки з відривом від виробництва до трьох років при провідних ВНЗ, наукових установах і організаціях, що мають у своєму розпорядженні висококваліфіковані наукові кадри і необхідну дослідницьку та експериментальну базу [4]. На наш погляд, сучасне усвідомлення поняття «дослідницька магістратура» має історичне коріння у 1987 р., коли було введено кваліфікаційне звання «дослідник» відповідного профілю для осіб, які успішно закінчили курс навчання в аспірантурі, з врученням диплома і наданням переваг під час заняття посад, що вимагають підвищеного рівня підготовки.

У контексті дослідження проблеми розглянемо особливості нормативного забезпечення національної системи атестації наукових кадрів вищої кваліфікації у незалежній Україні, основи державного регулювання якої закладено Верховною Радою УРСР у травні 1991 р. прийняттям Закону України «Про освіту» [11]. Метою Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (1991) є врегулювання відносин, пов'язаних з науковою і науково-технічною діяльністю, та створення умов для підвищення ефективності наукових досліджень і використання їх результатів для забезпечення розвитку всіх сфер суспільного життя. У документі уточнено визначення наукового працівника у такій редакції: «Науковим працівником є вчений, який відповідно до трудового договору (контракту) професійно

займається науковою, науково-технічною, науково-організаційною або науково-педагогічною діяльністю та має відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації». Вперше кваліфіковано поняття науково-педагогічного працівника як ученого, який на основі трудового договору (контракту) займається професійно-педагогічною та науковою або науково-технічною діяльністю у вищих навчальних закладах і закладах післядипломної освіти III – IV рівнів акредитації [10].

У 90-ті роки ХХ століття конституційне право громадян на результати своєї інтелектуальної діяльності (стаття 54 Конституції) реалізується за допомогою ряду законодавчих актів, якими забезпечується право на вибір і здійснення наукової діяльності. До таких належать Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 13 грудня 1991 року в редакції 1998 року, Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» від 10 лютого 1995 року, Указ Президента України «Про вищу атестаційну комісію України» від 25 лютого 1992 року тощо [1]. У процесі дослідження ми дійшли висновку про те, що державне регулювання та управління у науковій і науково-технічній діяльності спрямовано на: підвищення престижу наукової праці; пошук і відбір талановитої молоді, сприяння її стажуванню, підготовці та перепідготовці кадрів вищої кваліфікації за межами України; запровадження системи атестації кадрів, визнання дипломів про вищу освіту, наукових ступенів та вчених звань на міждержавному рівні; встановлення в освітніх програмах обов'язкового мінімуму наукових та науково-технічних знань для кожного рівня освіти.

Положення 1999 року зі змінами та доповненнями 2010 року регламентує діяльність у галузі підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів і є обов'язковим для всіх вищих навчальних закладів та наукових установ України незалежно від їх підпорядкованості та форми власності. У незалежній Україні аспірантура і докторантура залишаються формами підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів вищої кваліфікації, науково-методичне керівництво та контроль за діяльністю яких у вищих навчальних закладах і наукових установах здійснює Міносвіти, а в наукових установах Національної академії наук – її Президія. Слід зазначити значення Постанови Кабінету Міністрів України з так званого визначення правових гарантій діяльності аспірантів і докторантів. У правовому полі визначено

також їх обов'язки, як-от: дотримуватися вимог законодавства, моральних, етичних норм поведінки; глибоко оволодівати знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю, підвищувати загальний культурний рівень; опанувати методологію проведення наукових досліджень; у встановлений термін захистити дисертацію або подати її спеціалізованій вченій раді тощо [7]. Індивідуальний план роботи аспіранта передбачає складання кандидатських іспитів із спеціальності, іноземної мови, української мови (за професійним спрямуванням) та філософії, а у разі необхідності – додаткового іспиту, визначеного рішенням спеціалізованої вченої ради закладу, установи, де передбачається захист дисертації, і заліків з дисциплін, визначених рішенням вченої ради ВНЗ, наукової установи з урахуванням профілю підготовки, а також педагогічну практику [7].

Наші розвідки свідчать про те, що на початку ХХ століття подальшого розвитку дістали поняття здобувача, науково-педагогічного працівника, аспіранта, докторанта. Відбувається також активний процес розробки та впровадження нормативно-методичних документів щодо підготовки наукових кадрів, що детерміновано Болонськими реформами. Зазначимо рішення колегії МОН України «Про підготовку науково-педагогічних кадрів через аспірантуру і докторантуру у вищих навчальних закладах» (2002), «Про стан забезпечення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах педагогічними та науково-педагогічними кадрами» (2003); накази Міністерства освіти і науки України «Програма дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України» (2004), «Щодо Положення про організацію наукової, науково-технічної діяльності у вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації» (2006) тощо.

Законом України «Про вищу освіту» 2002 р. держава залишає за собою виключне право контролю за підготовкою кандидатів і докторів наук у ВНЗ III та IV рівнів акредитації, науково-дослідних установах та їх відокремлених підрозділах [9]. Цим документом (ст. 47, 55) було підтверджено значення аспірантури і докторантури для безперервної освіти, підвищення науково-педагогічної і наукової кваліфікації громадян і здобуття наукового ступеня кандидата або доктора наук [9].

Суб'єктами наукової, науково-технічної діяльності у ВНЗ визначено штатних наукових і науково-педагогічних працівників, науково-технічних працівників, докторантів, аспірантів, студентів, стажистів-дослідників,

керівний склад навчального закладу, працівників, що здійснюють організацію та координацію досліджень і розробок, підготовку фахівців вищої кваліфікації. Аспірант кваліфікується як особа, що має повну вищу освіту і освітньо-кваліфікаційний рівень магістра або спеціаліста, навчається в аспірантурі ВНЗ або наукової установи для підготовки дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Докторант – це особа, яка має науковий ступінь кандидата наук і зарахована до докторантури для підготовки дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук. У ст 44 самостійна робота над дисертацією на здобуття наукового ступеня кандидата наук визнана однією з форм підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів. Здобувачі наукового ступеня кандидата наук працюють над дисертаціями поза аспірантурою за індивідуальними планами роботи, мають вищу освіту і кваліфікацію спеціаліста або магістра. Вони прикріплюються до вищих навчальних закладів, наукових установ, що мають аспірантуру з відповідних спеціальностей, а також для поглибленого теоретичного вивчення української мови (за професійним спрямуванням), спеціальних дисциплін, вивчення іноземної мови та філософії, складання кандидатських іспитів на термін до 5 років [9].

На жаль, у вищезазначених документах не простежується системна державна політика щодо підготовки кадрів вищої кваліфікації, яка має базуватися на таких засадах: перспективності, прогнозованості кадрової ситуації у різних галузях знань; матеріального стимулювання наукової діяльності з метою збереження наукових кадрів і залучення до докторантських студій талановитої молоді; чіткого визначення критеріїв добору науково-дослідницького персоналу; здійснення правового і соціального захисту науковців, який забезпечує законність та соціальну справедливість вирішення кадрових питань тощо.

У розрізі Болонського процесу постає питання про «вбудовування» аспірантури (докторантури) в загальну систему вищої освіти як третій ступінь, або третій цикл (після бакалаврату і магістрату). Значні колізії виявилися у проекті Закону України «Про атестацію наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації» (2008), зокрема у площині присудження наукових ступенів доктора філософії та доктора наук за умов невизначеності правового поля діяльності традиційної аспірантури і докторантури. На наш погляд, із цим Законом не корелюється і сучасна

нормативна база магістратури в Україні, Концепція організації якої була затверджена наказом МОН № 99 від 10.02.2010 р.

Висновки. Документи урядових установ та організацій дали змогу вивчити законодавчу основу і правове поле, на які спиралися у своїй діяльності установи науки і вищої освіти періоду Радянського Союзу та незалежної України. Правові акти СРСР, УРСР та незалежної України щодо підготовки кадрів вищої кваліфікації визначали державну політику у цій галузі, регулювали таке коло питань: мету діяльності аспірантури та докторантури; визначення понять «наукові кадри», «науково-педагогічні кадри», «аспірант», «докторант»; організацію, відкриття та закриття аспірантури і докторантури; науково-методичне керівництво і контроль за їх діяльністю; порядок прийому, відбору та зарахування в аспірантуру та докторантуру; права й обов'язки аспірантів і докторантів; процедура іспитів; професійні компетенції здобувачів наукового ступеня. Це був складний і суперечливий процес пошуку власного шляху, відстоювання української моделі підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів. У зв'язку з входженням до європейського освітнього простору і приєднанням до Болонського процесу потрібні не нові редакції законів, а кодекс про науку, освіту, підготовку кадрів вищої кваліфікації в Україні, що прокладе шлях до створення сучасної правової бази, яка не тільки надасть регулюванню відносин у сфері української освіти і науки сучасний характер, але й стане потужним інструментом інноваційного розвитку країни у XXI ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестацію наукових кадрів / [за ред. проф. М. І. Панова]. – Х. : Гриф, 2003. – 336 с.
2. О мерах по дальнейшему улучшению подбора и подготовки научных кадров [Электронный ресурс] : Постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 16 ноября 1967 г. №1064. // [InfoPravo](http://infopravo.by.ru/fed1991/ch02/akt13480.shtm). Законодательство России. – Режим доступа : <http://infopravo.by.ru/fed1991/ch02/akt13480.shtm>.
3. О мерах по улучшению подготовки и аттестации научных и педагогических кадров [Электронный ресурс] : Постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 20 августа 1956 г. № 1174. // [LawRU.info](http://lawru.info/base19/part4/d19ru4468.htm) Законодательство РФ. – Режим доступа : <http://lawru.info/base19/part4/d19ru4468.htm>.
4. О мерах по улучшению подготовки и использования научно-педагогических и научных кадров : Постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 13 марта 1987 г. № 327 // Народное образование в СССР : сб. нормативных актов / [сост. : Н. Е. Голубева ; спец. науч. ред. : К. С. Павлищев]. – М. : Юрид. лит., 1987. – С. 271 – 274.
5. О мерах по улучшению подготовки научных и научно - педагогических кадров [Электронный ресурс] : Постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 13 июня

1961 г. № 536. // [InfoPravo](http://infopravo.by.ru/fed1991/ch02/akt13480.shtm). Законодательство России. – Режим доступа :

<http://infopravo.by.ru/fed1991/ch02/akt13480.shtm>

6. О подготовке научно-педагогических и научных кадров через аспирантуру [Электронный ресурс] : Постановление Совета министров СССР от 22 мая 1948 г. № 1709. // Законодательство СССР. – Режим доступа :

<http://www.knukim-edu.kiev.ua/index.php?id=582&view=articles>.

7. Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 1999 р. №309 {із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 1124 (1124-2004-п) від 27.08.2004 № 254 (254-2010-п) від 02.03.2010}. // Офіційний вісник України. – Режим доступу :

www.ovu.com.ua.

8. Правила вступу до аспирантури. – ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 1076. – Арк. 70 – 71.

9. Про вищу освіту : Закон України від 17.01.2002 р. №2984-III // Голос України. – 2002. – № 43 (2794), 5 березня. – С. 10 – 15.

10. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 13 грудня 1991 року № 1977-XII {із змінами, внесеними згідно із Законом № 107-VI (107-17) від 28.12.2007}. // Відомості Верховної Ради. – 2008. – № 5 – 6; 7 – 8. – С. 78.

11. Про освіту : Закон України від 23.05.1991 р. № 100/96-ВР. – К. : Генеза, 1996. – 36 с.

12. Сергієнко В. І. Атестація наукових кадрів вищої кваліфікації в Україні : проблеми і рішення. / Сергієнко В. І., Жилияев І. Б., Торкатюк В. І. – Харків : ХНАМГ, 2006. – С. 30.

РЕЗЮМЕ

И. Ю. Регейло. Правовое обеспечение подготовки научных и научно-педагогических кадров в Украине (1918 – 2010).

Впервые в педагогической науке проанализировано нормативно-правовое обеспечение подготовки кадров высшей квалификации с 1918 по 2010 год. Определены правовые механизмы деятельности аспирантуры, докторантуры, подготовки научных кадров в период УССР и независимой Украины, а также в современных условиях реформирования системы аттестации кадров высшей квалификации.

Ключевые слова: *нормативно-правовое поле, кадры высшей квалификации, аспирантура, докторантура, аттестация, подготовка научных кадров.*

SUMMARY

I. Regejlo. The normatively-legal providing of higher qualification personnels training in Ukraine (1918 – 2010).

First in pedagogical science the normatively-legal providing of training of personnels of higher qualification is analysed from 1917 to 2010. The legal mechanisms of post-graduate studies, doctoral studies as well as scientific personnel training during the USSR and the independent Ukraine periods under the present conditions of reforming the system of skilled workforce evaluation are specified in the article.

Key words: *normatively-legal field, personnels of higher qualification, post-graduate studies, doctoral studies, attestation, training of scientific personnels.*